

ชื่อโครงการ การพัฒนาระบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

คำสำคัญ การพัฒนาระบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น หมายถึง การจัดการบริการหญิงตั้งครรภ์อายุน้อยกว่า 20 ปี ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลบ้านนาสาร เพื่อดูแลหญิงตั้งครรภ์ได้ครอบคลุมลดภาวะแทรกซ้อน

สรุปผลงานโดยย่อ จากผลการจัดระบบบริการหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ทำให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลครอบคลุมมากขึ้น ลดอัตราการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น และหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นสามารถดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชื่อและที่อยู่องค์กร โรงพยาบาลบ้านนาสาร เลขที่ 83/4 ถนนคลองหา ตำบลนาสาร

อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมาชิกทีม

คณะกรรมการงานอนามัยแม่และเด็ก

เป้าหมาย

1. เพื่อพัฒนาระบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น
2. เพื่อลดการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น
3. เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนการตั้งครรภ์ เช่น การคลอดก่อนกำหนด การคลอดทารกน้ำหนักน้อย
4. เพื่อพัฒนาทักษะการดูแลตนเองและทารกของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและมารดาวัยรุ่น

ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในเขตอำเภอบ้านนาสารมีอัตราการคลอดลดลง และอัตราการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งมารดาและทารก และรวมถึงครอบครัว อาชีพ การศึกษาที่จะต้องเลิกเรียนกลางคัน และมีความไม่พร้อมในการดูแลตนเอง การเลี้ยงดูบุตร ความสามารถในการบทบาทของมารดายังไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาขณะตั้งครรภ์ การคลอด และหลังคลอด ดังนั้นจึงได้จัดประชุมร่วมกันเพื่อระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการงานอนามัยแม่และเด็ก ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ โดยมีการจัดกิจกรรม โครงการ และการรณรงค์ให้ความรู้ เพื่อลดอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี และพัฒนาระบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเป็นการลดภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์ ได้แก่ ภาวะคลอดก่อนกำหนด คลอดทารกน้ำหนักน้อย การคลอดล่าช้า ภาวะพร่องออกซิเจนของทารกแรกเกิด ให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีทักษะความสามารถในการดูแลตนเองและการดูแลทารกได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ในปี 2555 – 2557 พบว่าอัตรามารดาคลอดวัยรุ่นเขตอำเภอบ้านนาสารลดลง คิดเป็น 37.93 , 35.01 , 28.35 ตามลำดับ ถึงแม้จะไม่เกินเกณฑ์เป้าหมายที่ตั้งไว้คือ 50 : 1000 ประชากร แต่ยังพบปัญหาที่เกิดขึ้นกับหญิงตั้งครรภ์และตัวทารกเอง มีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้น ได้แก่ มารดาวัยรุ่นคลอดทารกก่อนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 2.19 , 10.71 , 5.88 ตามลำดับ และมารดาวัยรุ่นคลอดทารกน้ำหนักน้อย คิดเป็นร้อยละ 9.89 , 7.14 , 10.29 ตามลำดับ การคลอดล่าช้า คิดเป็นร้อยละ 28.57 , 8.33 , 21.05 ตามลำดับ อัตราการตั้งครรถ์ซ้ำในหญิงตั้งครรถ์วัยรุ่น คิดเป็นร้อยละ 32.96 , 38.09 , 24.99 ตามลำดับ ส่วนในไตรมาสแรกปี พ.ศ. 2558 คิดเป็นร้อยละ 31.57 ดังนั้นเพื่อให้อัตราการตั้งครรถ์วัยรุ่นลดลง และหญิงตั้งครรถ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่นมีสุขภาพชีวิตที่ดี ทารกคลอดปลอดภัย จึงได้มีการจัดทำระบบการดูแลและการส่งเสริมสุขภาพขึ้น

กิจกรรมการพัฒนา มีการดูแลหญิงตั้งครรถ์และมารดาวัยรุ่นโดยทีมสหวิชาชีพ

คลินิกวัยรุ่น :

1. บริการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การซักประวัติและการตรวจร่างกายทั่วไป
2. คัดกรองความเสี่ยงด้านสุขภาพ
3. บริการให้ความรู้และคำแนะนำเรื่องสุขภาพ รวมทั้งเอกสาร หนังสือ แผ่นพับ นิตยสาร วาสาร
4. บริการให้การปรึกษาด้านสุขภาพและอนามัยการเจริญพันธุ์ บริการให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง
5. คำแนะนำการเตรียมตัวก่อนตั้งครรถ์ การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
6. ให้บริการด้านการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด
7. บริการส่งต่อไปยังคลินิกอื่นๆ หรือส่งต่อไปรับการดูแลทางการแพทย์
8. บริการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ Face book แก่ วัยรุ่น หญิงตั้งครรถ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่น
9. สนองตอบความต้องการและปัญหาของผู้มารับบริการวัยรุ่น รวมทั้งการติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง

คลินิกบริการ :

1. บริการให้คำปรึกษาเรื่องการวางแผนครอบครัวก่อนสมรส
2. บริการให้การวางแผนครอบครัว เพื่อป้องกันการตั้งครรถ์ซ้ำ
3. บริการตรวจสุขภาพหญิงตั้งครรถ์วัยรุ่น ทั้ง Vallop Weight Log ภาวะโลหิตจาง และประสานงานส่งต่อข้อมูลให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เพื่อการติดตามหญิงตั้งครรถ์วัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง
4. ตรวจประเมินเต้านมและแก้มก่อนคลอดของหญิงตั้งครรถ์วัยรุ่น
5. ประเมินสุขภาพทางจิตใจของหญิงตั้งครรถ์วัยรุ่น ทั้งความเครียดและภาวะซึมเศร้า และส่งต่อข้อมูลไปยังทีมสุขภาพจิต
6. ให้บริการวิตามินบำรุงร่างกาย

ห้องคลอด

1. เตรียมตัวก่อนคลอดแก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ให้ศึกษาเรื่องการเจ็บครรภ์จริง การเตรียมเอกสารสำคัญและของใช้มาโรงพยาบาล อาการผิดปกติที่ต้องมาโรงพยาบาล การนับเด็กคืบ วิธีการปฏิบัติเพื่อลดอาการเจ็บครรภ์ การท้าวรห้องคลอดเพื่อลดความวิตกกังวล การปฏิบัติขณะนอนโรงพยาบาล
2. การออกกำลังกายให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เพื่อให้อุ้งเชิงกรานแข็งแรง การคลอดที่ปลอดภัย ระยะเวลาของการคลอด ลดการเสียเลือดขณะคลอด
3. การส่งต่อข้อมูลสำคัญของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาหลังคลอด และทารกแรกเกิด ให้กับตึกหลังคลอด คลินิกพัฒนาการ โรงพยาบาลส่งเสริมประจำตำบล เพื่อการติดตามหญิงตั้งครรภ์ มารดาหลังและทารกแรกเกิด
4. ร่วมประชุมในทีมสหวิชาชีพและคณะกรรมการคลินิกวัยรุ่น ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาหลังคลอดและทารกแรกเกิด เพื่อร่วมแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ความสามารถในการบอบบาทความเป็นแม่ การทำแท้ง การดูแลตนเองขณะตั้งครรภ์
5. การส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาหลังคลอดและทารกแรกเกิด เช่น การแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 6 เดือน ส่งเสริมความสัมพันธ์ของมารดาและทารก
6. ประสานงานกับแพทย์แผนไทยในการดูแลมารดาวัยรุ่นหลังคลอด เช่น การดูแลเต้านม การตรวจประเมินสุขภาพ การให้ยาเพื่อขับน้ำคาวปลา แนะนำเรื่องอาหารของมารดาหลังคลอด และแนะนำการเข้าโปรแกรมมารดาวัยรุ่นหลังคลอด
7. ประสานงานกับคลินิกทันตกรรม ในการดูแลช่องปากให้กับทารกแรกเกิด

ตึกหลังคลอด

1. การให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยใช้หลัก 3 คูศ
2. การส่งเสริมสุขภาพของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดโดยการแนะนำการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิดก่อนออกจากโรงพยาบาล เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำ
3. ให้ศึกษาเรื่องโรงเรียนพ่อแม่
4. การแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูทารก เช่น การสอนเช็ดตาและสะดือ การอาบน้ำทารก การมาตรวจตามนัด
5. การให้วัคซีนวันโรคแก่ทารกแรกเกิดทุกราย

คลินิกพัฒนาการ

1. ติดตามพัฒนาการทารกแรกเกิดที่มีน้ำหนักน้อย

2. แนะนำเรื่องโภชนาการให้กับทารกแก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอด

ทันตกรรม

1. ให้สุขศึกษาเรื่องการดูแลช่องปากเป็นรายกลุ่มในการมาฝากครรภ์ครั้งแรกของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เช่น การรับประทานอาหาร การเลือกใช้ยาสีฟัน
2. ตรวจประเมินสุขภาพช่องปาก และฟัน เพื่อการแก้ไขปัญหาช่องปากและฟัน ระยะแรกของการตั้งครรภ์ ให้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น
3. การแนะนำการทำความสะอาดช่องปากด้วยการแปรงสีฟัน การแปรงฟันที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการเกิดโรคเหงือกอักเสบ และเนื้องอกของเหงือก

สุขภาพจิต

1. ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตให้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่นหลังคลอด
2. รับให้คำปรึกษาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่นหลังคลอด ที่มีภาวะซึมเศร้า หรือ ประเมินคะแนนความเครียดมากกว่า 8 คะแนน ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง
3. ดูแลติดตามและให้คำปรึกษาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีปัญหาเรื่อง ยาเสพติด บุหรี่ สุรา
4. การดูแลวัยรุ่นที่ถูกกระทำความรุนแรงทางกายและจิตใจแบบ One stop-service และ ส่งข้อมูลให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เพื่อติดตามอย่างต่อเนื่อง
5. ให้คำปรึกษาและทำความเข้าใจกับบิดามารดาและผู้ปกครองของวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น และมารดาหลังคลอด

เวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน

1. เน้นงานเชิงรุกในชุมชน เช่น งานให้สุขศึกษาในโรงเรียน จัดค่ายแกนนำวัยรุ่น (เกี่ยวกับยาเสพติด เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น)
2. ประชาสัมพันธ์การให้บริการในคลินิกวัยรุ่น ทั้งในโรงเรียน ชุมชน และในงานหรือ เทศกาลของชุมชน
3. ร่วมกับเทศบาลสัญจรในการให้บริการวัยรุ่น เช่น การแจกถุงยางอนามัย ให้คำปรึกษาการคุมกำเนิด
4. การรับปรึกษาทาง Call-Center และใน Face book
5. การดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและมารดา ทารกแรกเกิดในชุมชน ในด้านสุขภาพ การดูแลตนเอง การปฏิบัติขณะตั้งครรภ์ การสังเกตอาการผิดปกติที่ต้องมาโรงพยาบาล
6. การตรวจร่างกายของวัยรุ่นโดยทั่วไป เพื่อประเมินภาวะสุขภาพ เช่น โรคอ้วน และโรคโดยทั่วไป มีการตรวจร่างกาย ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดสัญญาณชีพ ให้ยาตามอาการของโรค

7. ออกเยี่ยมบ้านทั้งหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดา ทารกแรกเกิด วัยรุ่นและเยาวชนใน
ชุมชนที่รับผิดชอบ

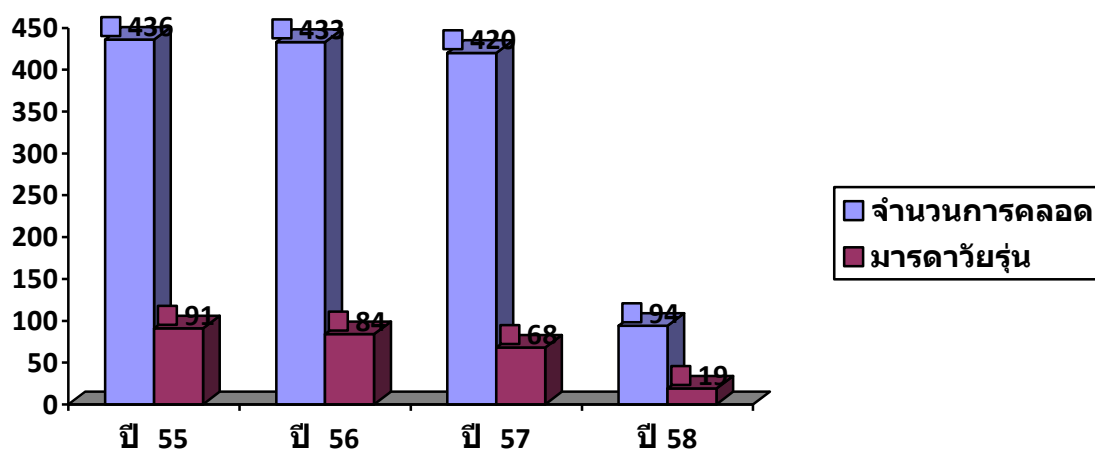
การวัดผลและการเปลี่ยนแปลง

รายละเอียด	เป้าหมาย	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558*
จำนวนการคลอด	-	436	433	420	94
จำนวนมารดาคลอดวัยรุ่น**	50 : 1000 ประชากร	91 37.93	84 35.01	68 28.35	19 8.28
การตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงตั้งครรภ์ วัยรุ่น	< 7%	30 32.96%	32 38.09%	17 24.99%	6 31.57%
การคลอดก่อนกำหนด	< 7%	2 2.19%	9 10.71%	4 5.88%	0
การคลอดทารกน้ำหนักน้อย	< 7%	9 9.89%	6 7.14%	7 10.29%	1 5.26%

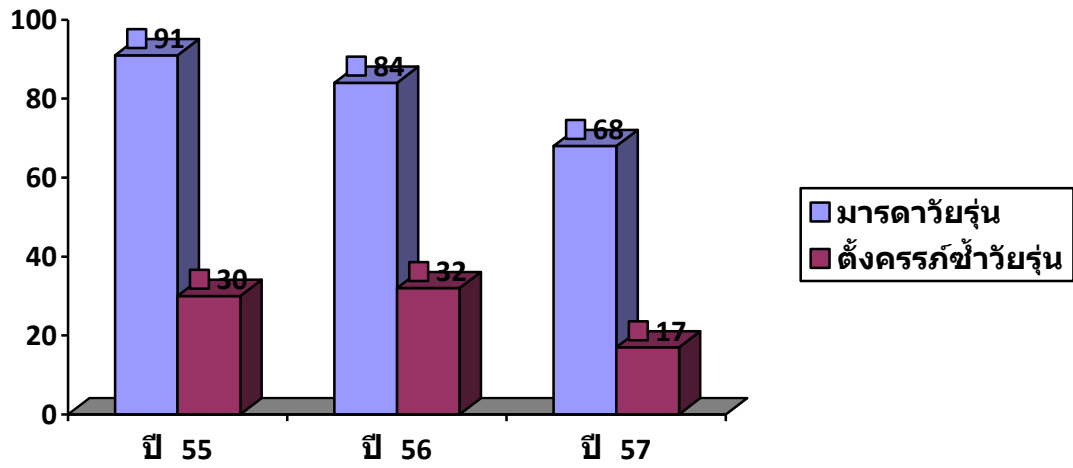
* เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 57 ถึงเดือนธันวาคม 2557 / คนไทย

** คนไทย

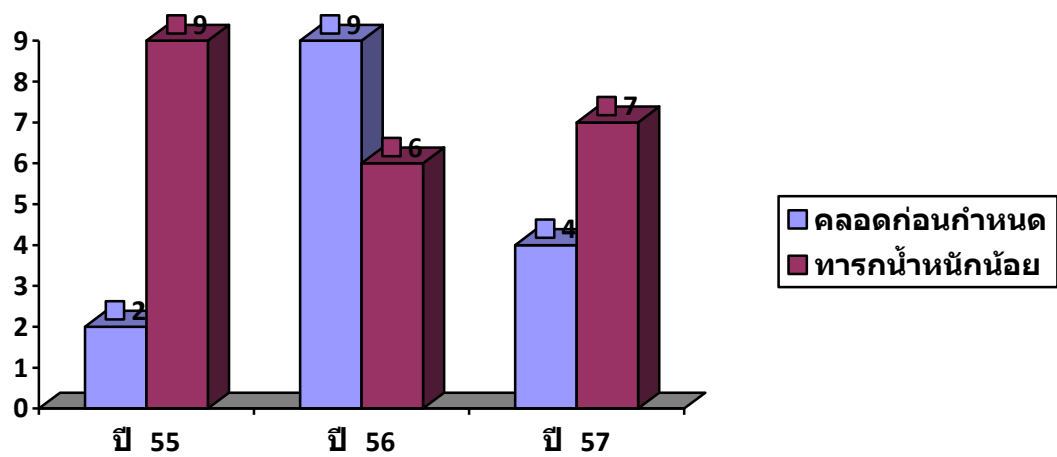
กราฟแสดงอัตราการตั้งครรภ์วัยรุ่น

กราฟตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

กราฟมารดาวัยรุ่น

การดำเนินงาน

กิจกรรม/โครงการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผลการดำเนินการ	สถานที่	ผู้รับผิดชอบ
1. กิจกรรมรณรงค์การฝากครรภ์คุณภาพ	หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น	กำลังดำเนินการ	โรงพยาบาล บ้านนาสาร	A.N.C
2. โครงการสร้างเสริมสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น	หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น	กำลังดำเนินการ	โรงพยาบาล บ้านนาสาร	L.R.
3. กิจกรรมเพศวิถีรอบด้านในโรงเรียน	นักเรียนมัธยมศึกษา	อบรมผู้ปกครอง 58 คน อบรมครู 80 คน	โรงเรียน บ้านนาสาร	ค ลี นี ก วัยรุ่น
4. โครงการป้องกันการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์	นักเรียนมัธยมศึกษา	อบรมนักเรียน 162 คน	โรงเรียน บ้านนาสาร	ค ลี นี ก วัยรุ่น
5. ให้คำปรึกษาในคลินิกและทางโทรศัพท์	วัยรุ่น	ยังมีผู้เข้ารับบริการน้อย	โรงพยาบาล บ้านนาสาร	ค ลี นี ก วัยรุ่น

บทเรียนที่ได้รับ

การพัฒนากระบวนการดูแลหญิงตั้งครรภ์และมารดาทารกแรกเกิด ต้องเริ่มจากการให้ความรู้ตั้งแต่ในโรงเรียน และครอบครัวเพราะเป็นส่วนที่สำคัญที่จะทำให้วัยรุ่นเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม เช่น ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาเด็กถูกทิ้ง ปัญหาสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ดังนั้นจึงมีการดูแลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ ขณะตั้งครรภ์ และหลังคลอด เพื่อลดปัญหาและภาวะเสี่ยง ภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น การคัดกรองตั้งแต่แรก เช่น การแนะนำให้มาฝากครรภ์เมื่อทราบว่าตั้งครรภ์ เน้นเชิงรุกในการค้นหาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ การปรับกระบวนการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่นทารกแรกเกิด และได้นำข้อมูลจากการดูแลมาวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และวางแผนการดูแล นำไปสู่การจัดตั้งคลินิกพิเศษสำหรับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่นทารกแรกเกิด โดยการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ

สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป

1. สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ห้องคลอด /เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานฝากครรภ์ทั้งในโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลได้เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการในเรื่องการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่น และทารกแรกเกิด
2. จัดวิชาการความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ทางการพยาบาลในเรื่องการดูแลระหว่างส่งต่อ
3. จัดระบบการบันทึก การส่งต่อและการติดตามที่ถูกต้องและมีคุณภาพ
4. ประเมินความพึงพอใจ ต่อระบบการบริการคลินิกวัยรุ่น กับผู้มารับบริการ เพื่อนำผลการสำรวจมาเป็นส่วนประกอบในการพัฒนาระบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มารดาวัยรุ่น และทารกแรกเกิด
5. เน้นการดำเนินงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยเฉพาะแก่นนำนักเรียน เพราะวัยรุ่นต้องการรับคำปรึกษาจากเพื่อนมากกว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

การติดต่อกับทีมงาน

1. นายแพทย์สมยศ จารุโกคาวัฒน์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลวิภาวดี รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านนาสาร 077-341416 ต่อ 100
2. นางจินตนา เกษเมือง หัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลบ้านนาสาร 077-341416 ต่อ 126
3. นางจันทร์ทิพย์ พุทธิสาวงษ์ พยาบาลวิชาชีพ(ด้านการพยาบาล)ชำนาญการ ผู้รับผิดชอบคลินิกวัยรุ่น 077-341416 ต่อ 137
4. นางศิริลักษณ์ สัตตบงกช พยาบาลวิชาชีพ(ด้านการพยาบาล)ชำนาญการ 077-341416 ต่อ 135
5. นางสาวตรีพร ชุมศรี พยาบาลวิชาชีพ(ด้านการพยาบาล)ชำนาญการ 077-341416 ต่อ 115